

פרפראות בפרשה

פנינים • חידות • חידושי תורה
לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

תמוז התשפ"ו
מפסטר וקהל שארית יעקב (מיכה ח)

בס"ד

פרשת בלק

עלון חידושי תורה ופרפראות על פרשת השבוע בענייניא דיומא ממפרשי ומדרישי הז"ל

פרשת בלק 104 פסוקים = מדין . סגולה

וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם. (כב ז) אמרו: מנהיגם של אלו במדין נתגדל; נשאל מהם מה מדתו. אמרו להם אין פחו אלא בפינו. אמרו: אף אנו נבוא עליהם באדם שפחו בפינו. (תנחומא)

חודש תמוז הוא בחינת תפארת – שהיא התורה ומסוגל מאוד לתקן בו הזיכרון דקדושה, כי ר"ת תמוז (מלאכי ג כב) זכרו תורת משה, כי בתמוז צריכים להמשיך להזכרון לתקן השכחה. (ליקוטי מוהר"ן קמא תורה ר"ח) ובפרט שהוא עת לעשות לי-הנה, כי בחודש הזה התיקון עינים תורה שכביכול עוזר ומזייע לשכינה הקדושה - **תנו עז לא-להים**. ולכן צריך בחודש הזה להרבות בתורה ובקדושה ולהישמר מרכילות ולשון הרע ומחלוקת. וכתב פרי לצדיק' (במדבר ר"ח תמוז) כי קדושת חודש תמוז היא הראויה להשיג אור תורה שבעל פה, ולכן נמצא בהיפך לעומת זה גם בעבודה זרה **מבכות את התמוז**, וכ"כ הרמב"ם (המורה נ"ח פכ"ט) שיש עבודה זרה שיש להם עסק גדול בראש חודש תמוז בבכיה והספד, וזה המליך אות ח' בראיה וסרטן בעולם ותמוז בשנה, שכל זה מורה על ראיית אור תורה שבעל פה. ויד ימין בנפש שהוא בדרי תורה מסיטרא דמינא דבראהם שנקרא דרועא ימינא. (אוצר הסגולות)

סגולה להינצל

הן עם פלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה. (כג כד)
אין אומה בעולם כיוצא בהם, הרי הם ישנים מן התורה ומן המצוות. עמדו משנתם, עומדים כאריות חוטפים קריאת שמע וממליכים להקדוש ברוך הוא, נעשים כאריות, מפליגים לדרך ארץ למשא ומתן. אם נתקל אחד מהם או אם מחבלים באו ליגע באחד מהם, ממליך להקדוש ברוך הוא וניצול. (תנחומא)

אמר רב יהודה אמר רב: **לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוה, אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.** שפשוך ארבעים ושתים קרפנות שהקריב בלק, זכה ויצאה ממנו רות. והיא היתה בתו של עגלון, בן בנו של בלק. (החזקוני)

שאלה – מה הטעם שרות נולדה רק לאחר דור שלישי לבלק. [רות בת עגלון בן בנו של בלק] ודוד המלך הוא דור שלישי ממנה. **תשובה** – לפי שאת מ"ב הקרבנות האלו הקריבם בשלושה מקומות לכך יצאה רות אחר דור שלישי שלו כי היא בת עגלון בן בנו של בלק וגם היא לקחה את המלכות בדור שלישי שלה כי דוד המלך ע"ה הוא בן ישי בן עובד בנה של רות.

שאלה – באמרו **זכה ויצאה ממנו רות**, איזה זכות יש לבלק ביציאת רות ממנו? אדרבה הפסיד כי היתה נשמה קדושה וגדולה והיה מרויח בהיותה אצלו כי הקליפה מרווחת אם תהיה נשמה קדושה כבושה אצלו!

תשובה – זכה שלא נלחמו איתו ואז היא היתה נלקחת במלחמה כמשפט 'יפת תאר' כמו שהיה באמו של אדוניהו ובאמו של אבשלום שהיו יפות תואר שנלקחו במלחמה וגם רות היתה יכולה להילקח מאתו על ידי מלחמה שילחמו בו ישראל ותילקח רות בסוד יפת תואר ותהיה אצל ישראל וממלאה היה מפסיד במלחמה. כי גם עם מואב אפשר להילחם אחר שהיו הם פושטים ידהם תחילה וכמו שהיה בימי דוד המלך ע"ה שנלחמו ישראל עם עמון ועם מואב בטעם שהותרה הרצועה מן הדין, אך הוא זכה שיצאה רות מאילה בתורת גיורת ולא נשבת במלחמה כמו יפת תואר. (בן יהוידע שם)

וישלח מלאכים אל בלעם בן בער פתורה אשר על הנחל ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממליך. (כב ה)

משנה - תלמידיו של בלעם הרשע, יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת, שנאמר (תהלים נה, כד) **ואתה א-להים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחזו ימיהם, ואני אבטח בך.** (אבות ה ט)

פירש הרע"ב – בלעם איקרי **איש דמים**, שהפיל בעצתו עשרים וארבעה אלפים מישראל.

שאלה – מדוע הכתוב קורא לבלעם **אנשי דמים** בלשון רבים, ולא 'איש דמים' דבר נוסף הטעון ביאור היכן מצאנו שבלעם היה גם 'איש מרמה'.

תשובה – איתא בכתבי האר"ז"ל שלבן הארמי התגלגל בבלעם הרשע, בלעם נחשב גם לאיש מרמה לאור הניסיון שצבר בגלגולו הקודם כשהחליף את משכורתו של יעקב עשרת מונים, וגם נקרא 'איש דמים' בגלגולו העכשווי, שהרי בעצתו נהרגו עשרים וארבעה אלף איש מישראל, ובנוסף על כך גם לבן הארמי היה 'איש דמים' כמו שאנו אומרים בהגדה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולכן פקש לעקר את הפל. כעת נוכל להבין מדוע בלעם נקרא 'אנשי דמים' ולא 'איש דמים' שהרי בבלעם היו מורכבים שני אנשים שונים שביחד ניתן לקרוא להם **אנשי דמים ומרמה**. (ברכות אבות פרק ה)

והוא ישב ממליך. (כב ה) **ממליך** ר"ת מואב מעבר לירדן ירחו. (ספר קריגים)
הנה כסה את עין הארץ ו"ל דהרגו סיוחון ועוב. והוא יושב שקט בערבות מואב מעבר לירדן ירחו. (פני דוד)

ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה פי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ פי ידעתי את אשר תכרד מכרד ואשר תאר יואר. (כב ו)

פרש"י – נכה בו, דבר אחר, לשון משנה הוא: מנפה לו מן הדמים (משנה חולין ג) לחסר מהם מעט.

מה הכוונה שיחסרו מהם מעט, הלא רצו להילחם בהם ולהכותם כולם. ועוד מה הטעם שבתחילה כתיב **וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי הדר** כתיב ויגר מואב מפני העם מאד פי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל. קרא להם ישראל תחילה וסוף, ובאמצע קרא להם העם.

תשובה – לפי שהיו שני כתות, האחת מכונה בשם ישראל, והשניה מכונה בשם העם שהם הערבים, ומפני העם פחדו שהוא הערבי רב מפני שהם רבים. וז"ש **וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי** שהכל בזכות ישראל, ויגר מואב מפני העם מאד פי רב הוא עברו שהם רבים והם מועטים כנגדם ובטבע רבים יבשו את המועטים. ויש לומר שלא עלה על דעת בלק לקלל את ישראל, כי ידע שלא יוכל לקללם, וכבר הבטיח ה' לאברהם אבינו ע"ה (בראשית יב ג) **ואברכה מברכיה ומקללה אאר**, אלא רצה לקלל את העם שאינם בני אברהם שנתגיירו עתה, ואתם סבר שיוכל לקללם, וזה מה שאמר אח"כ **הנה עם יצא ממצרים וכו'**, ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה, ופירושו את הערבי רב, ויריח על כל פנים שלא יהיו מרובים כל כך כדי להילחם כנגדם, ובדרך הטבע יהיו יכולים לגרש את ישראל מארצם, וזה מה שאמר אח"כ

אולי אוכל נכה בו ופרש"י לחסר אותם דהיינו לקלל את הערבי רב ואז לא יהיו מרובים כ"כ, ואז ואגרשנו מן הארץ, שאח"כ אוכל לגרש את ישראל מארצו כשלא יהיו מרובים כל כך. (כתב סופר"ע"ה)

כ"ח תיבות בפסוק זה לקבל כ"ח קסמים ששלחו לו, לבטל כ"ח עתים של לבנה, שהם כ"ח מחנות שכינה. (מגלה עמוקות)

פי עצום הוא ממני ניבא שעתיד דוד לצאת מרות ויכלה את מואב לכן אמר **פי עצום הוא ממני** אותו המלך שיכלה את מואב הוא **ממני**. (ילקוט בשם זוהר)

ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבת אתכם דבר פאשר ידבר - יהיה אלו וישבו שרי מואב עם בלעם. (כב ה) פרש"י - אין רות הקדוש שורה עליו אלא בלילה וכן לקל נביאי אמות העולם וכן לכן בחלום הלילה שנאמר: ויבא א-להים אל לבן הארמי בחלום הלילה בראשית לא, כד פאדם ההולך אל פילגשו

בהתקבא (ויק"ר אב).
שאלה – מה הטעם דכתיב **לינו פה הלילה ולקמן** (כב ט) כתיב **שבו נא בזה גם אתם הלילה**. ולא אמר **לינו** ולא אמר **פה**. ועוד למה אמר **פאשר ידבר י-הוה אלי** שהוא שם הוי-ה המדבר עמו וכתוב בתריה (כב ט) **ויבא א-להים אל בלעם**. שהוא שם אלוקים. ולמה לא אמר שבא אליו **בחלום הלילה**.

תשובה – כל מקום שכתוב לינה אכילה עימה, כי היה מחשב בלבו כל מה שאוציא עליהם בלק יפרע הכל, אבל בפעם השניה כתיב **שבו נא בזה** כלומר בעיר ולא אמר **פה** ולא אמר **לינו**, ידע בטוב שלא היה עתיד לקלל את ישראל וחשב בלבו כל מה שאוציא עליהם הכל מופסד, וכן מוכיח הכתוב שבתחילה כתיב **וישבו שרי מואב עם בלעם**, ובשניה לא נתפרש היכן ישבו, לכך נראה שהיו מפורדים בעיר מעט כאן ומעט כאן. (ריבני אפרים)

לינו פה הלילה – ברוב גאותו וגאונו נראו לו שרי מואב פחותים, ועל כן אמר להם **לינו פה הלילה** לינה בעלמא, אבל כששלח שלוחים אחרים רבים ונכבדים מאלה אמר להם **שבו נא בזה**, שהוא לשון עיכוב, כמו (דברים א) **ותשבו בקדש ימים רבים**, ועוד שחלה פניהם שהוסיף לשון **נא**. (ריבני בה"י)

הא דאמר פאשר ידבר י-הוה אלי - לומר ששם ה-ויה הוא המדבר עמו והוא מלכו, שאין מדבר עמו אלא שם אלוקים שהוא השר שלו כתרגומו **ואתא מימר מן קדם יי**, וכן ללבו לכן לאבימלך בלילה בעת שנתם וכמו שהגוף מת [שינה אחד ששים למיתה ברכות נו:]. כדי שלא יהנה הגוף בראיתו, אלא כאדם שרואה חלום, ולזה באבימלך ולכן נאמר בהם **בחלום הלילה**, וכאן לא אמר **בחלום** ולא אמר **לילה** אלא **ויבא א-להים**, אפשר לומר שבא ביום קודם הלילה כדי להטעותו, וכדי שלא להכזיב עצמו אמר (כב טא) **ויקם בלעם בבקר**. (שפתי כהן)

